

Obligatoriska bedömningsstöd i årskurs 1

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utbildningsutskottet regeringens förslag i proposition 2014/15:137 Obligatoriska bedömningsstöd i årskurs 1 och en motion som väckts med anledning av propositionen.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motionen.

I propositionen föreslår regeringen en ändring i skollagen (2010:800). Förslaget innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om skyldighet för huvudmän att använda bedömningsstöd i årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och same-skolan. Syftet är att förbättra förutsättningarna för att tidigt identifiera elever som riskerar att inte nå de delar av kunskapskraven i svenska och svenska som andraspråk som avser läs- och skrivutveckling eller kunskapskravet i matematik samt elever som behöver extra utmaningar för att nå så långt som möjligt, så att relevanta stödinsatser sätts in när så behövs. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2016.

I betänkandet finns en reservation (V).

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden.....	5
Obligatoriska bedömningsstöd i årskurs 1	5
Reservation	9
Obligatoriska bedömningsstöd i årskurs 1 (V)	9
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	10
Propositionen	10
Följdmotionen	10
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	11

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Obligatoriska bedömningsstöd i årskurs 1

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2014/15:137 och avslår motion 2015/16:130 av Daniel Riazat m.fl. (V).

Reservation (V)

Stockholm den 10 november 2015

På utbildningsutskottets vägnar

Christer Nylander

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Christer Nylander (FP), Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Caroline Helmersson Olsson (S), Stefan Jakobsson (SD), Michael Svensson (M), Håkan Bergman (S), Ulrika Carlsson i Skövde (C), Erik Bengtzboe (M), Gunilla Svantorp (S), Robert Stenkvist (SD), Daniel Riazat (V), Annika Eclund (KD), Roza Güclü Hedin (S), Lena Emilsson (S), Marianne Pettersson (S) och Elisabet Knutsson (MP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta ärende behandlar utskottet regeringens proposition 2014/15:137 Obligatoriska bedömningsstöd i årskurs 1 och en motion som väckts med anledning av propositionen. En redovisning av förslaget i propositionen respektive i motionen finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag återges i bilaga 2.

Regeringen har inhämtat Lagrådets yttrande över lagförslaget. Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Bakgrund

Inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) har promemorian En bättre skolstart för alla: bedömning och betyg för progression i lärandet upprättats (U2014/4873/S). I promemorian föreslås bl.a. att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska bemyndigas i skollagen (2010:800) att meddela föreskrifter om skyldighet för huvudmän att använda bedömningsstöd i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. I propositionen behandlas endast detta av promemorians förslag. Promemorian har re-missbehandlats.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller ett förslag till ändring i skollagen (2010:800). Förslaget innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om skyldighet för huvudmän att använda bedömningsstöd i årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. Syftet är att förbättra förutsättningarna för att tidigt identifiera elever som riskerar att inte nå de delar av kunskapskraven i svenska och svenska som andraspråk som avser läs- och skrivutveckling eller kunskapskravet i matematik samt elever som behöver extra utmaningar för att nå så långt som möjligt, så att relevanta stödinsatser sätts in när så behövs. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2016.

Utskottets överväganden

Obligatoriska bedömningsstöd i årskurs 1

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om skyldighet för huvudmän att använda bedömningsstöd i årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan.

Jämför reservation (V).

Bakgrund

Inledning

Den senaste PISA-undersökningen från 2012 visar att resultaten i den svenska skolan fortsätter att sjunka i bl.a. matematik och läsförståelse. Sverige ligger nu för första gången under OECD-genomsnittet inom dessa områden. Skolverkets betygsstatistik från läsåret 2013/14 visar dessutom att allt fler elever inte når behörighet till gymnasieskolans nationella program. Samtidigt visar PISA-undersökningen och även studier från Skolverket (se t.ex. Skolverkets rapport 387, 2013, Skolverkets lägesbedömning 2013 och Skolverkets rapport 374, 2012, Likvärdig utbildning i svensk grundskola) att skillnaderna i skolresultat mellan skolor fortsätter att öka. Av PISA-undersökningen framgår även att det är särskilt stora skillnader i resultaten mellan pojkar och flickor när det gäller läsförståelse, till flickornas fördel.

I utbildningen inom skolväsendet ska det enligt skollagen (2010:800) tas hänsyn till barns och elevers olika behov, och alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de kunskapskrav som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser (1 kap. 4 § och 3 kap. 3 § skollagen). För att detta ska kunna förverkligas ska kommunerna fördela resurser till utbildning inom skolväsendet efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov (2 kap. 8 a § skollagen). På skolenhetsnivå är det rektorn som beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov (2 kap. 10 § skollagen).

Gällande ordning

I ämnena svenska, svenska som andraspråk och matematik i grundskolan och sameskolan finns det kunskapskrav för godtagbara kunskaper i årskurs 3. Detsamma gäller årskurs 4 i specialskolan. Det ingår i en lärares arbetsuppgifter att kontinuerligt och systematiskt följa upp och utvärdera elevernas kunskapsutveckling. Läraren, eleven och elevens vårdnadshavare ska minst en gång per termin ha ett utvecklingssamtal om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas samt om vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen. Lärarna ska därutöver i årskurs 1–5 (årskurs 1–6 i specialskolan samt, under vissa förutsättningar, även i årskurs 7–10 i specialskolan) en gång per år vid ett av utvecklingssamtalen upprätta en skriftlig individuell utvecklingsplan för eleven (10 kap. 12 och 13 §§, 11 kap. 15–16 a §§, 12 kap. 12–13 a §§ och 13 kap. 12 och 13 §§ skollagen).

Om det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås ska eleven enligt skollagen skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Om det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska då skyndsamt se till att elevens behov av särskilt stöd utreds. Detsamma gäller om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska hållas med elevhälsan om det inte är uppenbart obehövligt. Om en utredning visar att en elev behöver särskilt stöd ska han eller hon ges sådant stöd (3 kap. 5 a och 8 §§ skollagen).

Om en elev ska ges särskilt stöd ska ett åtgärdsprogram utarbetas. Programmet ska visa bl.a. behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses. För en elev i grundskolan och motsvarande skolformer ska det särskilda stödet ges på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås (3 kap. 9 och 10 §§ skollagen).

För att stödja lärarna i deras bedömning, uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling finns, förutom kunskapskrav och nationella prov, även frivilliga bedömningsstöd som Skolverket utarbetar och tillhandahåller i de flesta ämnen och årskurser.

Övrigt

Regeringen gav den 17 juni 2015 Skolverket i uppdrag att ta fram forskningsbaserade bedömningsstöd i läs- och skrivutveckling och matematik för obligatoriskt bruk i ämnena svenska, svenska som andraspråk och matematik i årskurs 1 i grundskolan och motsvarande skolformer.

Propositionen

Regeringens förslag

Regeringen föreslår att det i skollagen ska införas ett bemyndigande som innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för huvudmän inom skolväsendet att använda bedömningsstöd i årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan.

Enligt regeringens mening är en kontinuerlig och systematisk bedömning, uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling och sociala utveckling avgörande för att alla elever ska nå så långt som möjligt. De skillnader som finns mellan skolor i fråga om såväl kompetens att göra bedömningar som kvaliteten på det underlag som lärarna använder sig av vid bedömningarna bidrar till ojämlika förutsättningar för eleverna. Regeringen anser att tillämpningen av nationellt fastställda bedömningsstöd i skolan skulle främja en likvärdighet i lärarnas bedömningar av elevernas kunskaper. Nationellt fastställda bedömningsstöd skulle även främja det kollegiala arbetet mellan lärare genom att gemensamma begrepp och mallar används i bedömningen. Detta skulle i sin tur kunna ge en högre kvalitet i bedömningarna. Ytterst skulle detta ge ökade förutsättningar för fler elever att klara de kunskapskrav som minst ska uppnås.

Regeringen anser att nationella obligatoriska bedömningsstöd kan bidra till att tidigt identifiera elever som behöver särskilt stöd. Detsamma gäller i fråga om elevers behov av stöd i form av särskilda anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Ett obligatoriskt nationellt bedömningsstöd ger ökade förutsättningar för att stödåtgärder sätts in tidigt för elever som annars riskerar att inte nå kunskapskraven i årskurs 3. Regeringen anser även att bedömningsstöden kan hjälpa till att identifiera elever som behöver extra utmaningar för att nå så långt som möjligt.

Regeringen bedömer även att om lärare tidigt och kontinuerligt använder bedömningsstöd möjliggörs en sammanhållen bild av samtliga elevers kunskapsutveckling. Därmed kan skolans rektor – och i förlängningen huvudmannen – få tydlig information om hur resurserna bäst bör fördelas utifrån elevernas behov.

Ikraftträdande m.m.

Regeringen anser att det är av största vikt att skolhuvudmän och skolor ges tillräckligt med tid för att genomföra skolreformer. Förslaget om obligatoriska bedömningsstöd bör införas först läsåret 2016/17. Lagändringen bör därför träda i kraft den 1 juli 2016.

Regeringen har för avsikt att noga följa hur skolor och lärare använder de obligatoriska bedömningsstöden och vilken inverkan dessa har på lärares administrativa arbete.

Motionen

I kommittémotion 2015/16:130 av Daniel Riazat m.fl. (V) föreslår motionärerna att riksdagen ska avslå propositionen. Motionärerna anser att den svenska skolan måste bli bättre på att sätta in särskilt stöd tidigt men ställer sig inte bakom förslaget om att det ska tas fram obligatoriska bedömningsstöd som ska tillämpas överallt i landet. Utgångspunkten måste, enligt motionärerna, vara att lärarna väljer ett bedömningsstöd eller använder sin egen kunskap och sina egna verktyg på ett sätt som passar den situation, grupp eller elev som är aktuell för tillfället.

Utskottets ställningstagande

Mot bakgrund av de sjunkande resultaten i den svenska skolan i bl.a. matematik och läsförståelse och att skillnaderna i resultat mellan skolor fortsätter att öka anser utskottet att de föreslagna obligatoriska bedömningsstöden i årskurs 1 är angelägna. Det är enligt utskottet av stor vikt att rätt insatser av god kvalitet sätts in tidigt eftersom det finns forskningsstöd för att stöd och stimulans utifrån elevernas behov redan i de första årskurserna är viktigt för att förebygga att eleverna senare utvecklar problem med läs- och skrivförmågan. Det gäller sålunda att tidigt fånga upp elever med stödbehov och elever som behöver extra utmaningar för att nå så långt som möjligt.

För att alla elever ska ges de bästa förutsättningar att nå kunskapskraven bör bedömningarna enligt utskottet göras med likvärdiga utgångspunkter, även om metoder och arbetssätt måste få vara anpassade till varje elev utifrån de nationellt fastställda kunskapskraven. Utskottet anser i likhet med regeringen att ett nationellt och enhetligt bedömningsunderlag skulle utgöra ett stöd för lärarna och därför bör bidra till att underlätta uppföljningen av elevernas kunskaper snarare än att utgöra ytterligare en administrativ arbetsbörda.

Utskottet är fast övertygat om att tillämpningen av nationellt fastställda bedömningsstöd i skolan kommer att främja en likvärdighet i lärarnas bedömningar av elevernas kunskaper liksom det kollegiala arbetet mellan lärare. Detta bör leda till en högre kvalitet i bedömningarna och därigenom gynna eleverna.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens proposition och avstyrker motion 2015/16:130 (V).

Reservation

Obligatoriska bedömningsstöd i årskurs 1 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:130 av Daniel Riazat m.fl. (V) och
avslår proposition 2014/15:137.

Ställningstagande

Jag anser att den svenska skolan måste bli bättre på att sätta in särskilt stöd tidigt. Denna fråga har fått stor uppmärksamhet de senaste åren, och jag välkomnar att regeringen på olika sätt vill förbättra förutsättningarna för detta.

I likhet med vad som sägs i Lärarförbundets remissvar anser jag dock att utgångspunkten måste vara att lärarna väljer ett bedömningsstöd eller använder sin egen kunskap och sina egna verktyg på ett sätt som passar den situation, grupp eller elev som är aktuell för tillfället. När de nya obligatoriska bedömningsstöden har tagits fram finns det risk för att många lärare upplever detta som att ännu en börda läggs på dem uppifrån och att politiken återigen visar misstro och inte litar på lärarnas kompetens och förmåga. Förutom Lärarförbundet är även Sveriges Skolledarförbund i sitt remissvar kritiska mot förslaget och anser att det är att börja i fel ände. Också Skolverket är i sitt remissvar oroliga för hur ett obligatorium kommer att tas emot mot bakgrund av de senaste årens diskussion om lärarnas arbetsbörda och uppföljningssystemens omfattning.

Jag menar att fortsatta satsningar på lärarnas kompetens och förutsättningar att använda sina kunskaper i praktiken är det bästa sättet att få skolan att tidigt fånga upp och ge stöd till elever som riskerar att halka efter. Skolverkets utvecklande av bedömningsstöd och bedömningsunderlag är även det ett viktigt arbete som bör fortsätta. Jag ställer mig dock inte bakom förslaget om att det ska tas fram obligatoriska bedömningsstöd som ska tillämpas överallt i landet.

Jag anser därför att riksdagen bör avslå propositionen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2014/15:137 Obligatoriska bedömningsstöd i årskurs 1:
Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Följdmotionen

2015/16:130 av Daniel Riazat m.fl. (V):

Riksdagen avslår proposition 2014/15:137 Obligatoriska bedömningsstöd i årskurs 1.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i skollagen
(2010:800)

Härigenom föreskrivs att det i skollagen (2010:800) ska införas en ny paragraf, 29 kap. 28 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

29 kap.**28 a §**

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för huvudmän att använda bedömningsstöd i årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2016.